

Dr. **Hanauer István**: *Etikai szempontok a szegények gondozásában.*

Primitív népeknél, a kultúra legalsó fokán, a szegénység ismeretlen fogalom; a természet mindenkinek nyújt annyit, amennyit az ő szegényes fogalmai szerint az emberhez méltó élet megkíván. Mennél tökéletesebbre fejlődik a kultúra, annál feltűnőbb a különbség gazdag és szegény között, épen úgy, mint ahogy mély völgyeket sem találunk lapos vidéken, hanem csak magas hegyek között. A nagy szegénység a nagy kultúráknak nagy árnyéka. Az ókor népei közül szegénységet a pauperizmus nagy, félelmetős alakjában «csak az ókor legnagyobb államszervezetében, a római birodalomban találjuk. A zsidó törvény gondoskodott róla, hogy az Isten népében teljesen szegény ne legyen, a mózesi szociális törvényhozásnak mintegy programja: *omnino indiferus-et mendicurion erit inter vos, nyomorgó és koldus ne legyen közöttetek* (5. Móz. 15, 4.) Az igazi pauperizmus sem a földműveléssel foglalkozó többi keleti népnél, sem a szintén földművelő görög kis államokban nem ütötte fel fejét. Földművelésből élő népeknél a vagyon összehalmozódása nem ölthet oly méreteket, hogy ez egyes néprétegekre veszedelemmé nőhetne ki magát.

Rómaiak gránitkockákkal kövezett utcái nem termettek kenyeret a benne lakó százezrek számára, úgy hogy a világbirodalom szívének lakosságát a vagyonos tízezer mellett, éhező százezrek alkották. Mennél nagyobb vagyon halmozódott össze egyesek kezében, annál nagyobb volt a szegénység, amelyben a többiek színlődtek.

Az éhség az embert forradalmárrá teszi. Ezt épen Rómának története bizonyítja, mert majdnem az összes forradalmakat a csőcselék nyomora idézte elő. A római állambölcsesség ezen a bajon gabonakiosztásokkal iparkodott segíteni. A szegénységben nem látta más, mint egy kellemetlen, faktort, amely az állam biztonságát állandóan veszélyeztette, amellyel számolni kellett. A szegényügyi így elsőrangú politikai kérdéssé nőtte ki magát.

A szegényügy erkölcsi szempontjai az óvilág figyelmét majdnem teljesen kikerülték, az etikai vonatkozásokat egyedül Mózes törvényei hangsúlyozzák. A kérdés teljemen etikai megvilágítása a kereszténységre maradt.

Az Üdvözítő első nagyobb megnyilatkozása a hegyi beszéd és ennek első mondata: Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek

országa. Ezzel az egy szóval a szegénységet erkölcsi fogalomná avatta, ezóta a szegénység nemcsak nyomort, kétségbeesést, bűnforrást jelent, nem kelevény a testen, amelyen segíteni az állami raison követeli, hanem egy alakja az igazi emberi életnek, egy út, amelyen a boldogsághoz el lehet jutni, annak legfőbb fokához, az Isten országához.

Mindenféle nyomorékok, megszállottak, az emberiség számkivetettjei jöttek az Úrhoz, hogy gyógyulást keressenek és gyógyulást találtak. (Luk. 6, 18-20.) Ebben a környezetben mondja: boldogok a lelki szegények. Nem a meggyógyultakat, a megvendégelteteket, a megajándékozottakat, a fölségélyezetteket, hanem a tovább is szenvedőket, siránkozókat, éhezőket, szegényeket mondja boldogoknak. Micsoda megváltozása a gondolkodásnak, átcserelése az értékeknek, Umwertung aller Werte, van az ő szavaiban. Aki magát eddig szerencsétlennek hitte, most azt hallja, hogy ő boldog, vágy boldog lehet, nem az alamizsna erejében, hanem a fölsimert és helyesen viselt szegénység által.

Ezt a nagy szerepet juttatja nekünk a ker. caritas, hogy a szegényt kivezessük az ő boldogtalanságából és a mi gondoskodásunk által elvezzük a Krisztus által hirdetett boldogsághoz.

Jézus tanításának alaphangja később is ez maradt. Mikor saját működését röviden akarja jellemezni, azt mondja: a szegényeknek az evangélium hirdettetik. Ez az igazi evangélium, jó híradás, a szegények számára egy jobb jövő hajnalhasadása, hogy a szegény nem szerencsétlen pária, boldogtalan ember, hanem boldog örökös Isten országának. Jézus a szegényeket nemcsak testvéreinek tekinti, hanem egyenesen a maga helyetteseivé teszi és a szegényeken gyakorolt irgalmat és a velük szemben tanúsított keménysízüséget úgy tekinti, mintha saját magával szemben történt volna. Jézusnak ez a pusztá kijelentése egyik legnagyobb jótéteménye, amit az emberek számára hozott. Nagyobb enyhülést hoztak ezek a szegények számára, nagyobb fordítottak az emberiség sorsán, mint a világ összes Nobel-díja és Carnegie-alapítványa.

Az evangélium azt tanítja, hogy a szegények gondozása a kereszténységben nem előkelő kedvtelés, nem időtöltés unatkozó magános nők részére, nem sport, fáradt idegzetűek számára, hanem szigorú kötelesség.

Az isteni ítélőbíró már eleve kijelenti, hogy az ítéleten aszerint fog szigorúságot vagy irgalmat gyakorolni, amint a szükségben levőkkel szemben az irgalmasság cselekedeteit gyakoroltuk. Jöjjetek Atyám

áldottai, mert éheztem és ennem adtatok, szomjúhoztam és innom adtatok. Távozzatok tőlem, mert éheztem és nem adtatok ennem, szomjúhoztam és nem adtatok innom. (Máté 25, 34-46.) A szegények gondozásán fordul meg az üdvösség, az alamizsna a bűnök sokaságai födi el és valóságos istentiszteletszámba megy. Az isten szeretetéből szükségképen fakad a felebarát szeretete, azért a felebaráti szeretet áldozatos gyakorlása mindig hódolat Isten előtt és istentisztelet. Így lesz az alamizsna az isteni irgalom eszköze és a megjutalmazás biztos alapja. Egy nagy értéktermelő, amely földi értékeket mennyiekre váltottat át.

Az isteni parancs a közös eredetet és közös természetet tartja szem előtt, valamennyien testvérek vagyunk és Isten-nagy családjához tartozunk. Ennek a testvéri érzésnek kifejezője a közös gyermeki ima a mi Atyánkhoz. Ebben senki sem imádkozik csak önmagáért, hanem mindenki mindenkiért, a gazdag is kéri a szegény számára a mindennapi kenyeret, a szegény is-imádkozik a gazdagért, mert a mindennapi kenyeret neki is Isten adja. A Miatyánkot imádkozva a legszegényebb is érzi, hogy ő sem alábbvaló a gazdagnál, egyformán Isten gyermeke, épúgy joga van Isten országához, mint a gazdagnak. A gazdag is megtudja, hogy szerencséje erkölcsi értékben nem emeli a szegény fölé és sérti a testvéri érzést, ha az egyik éhezik, mikor a másik bőségben van.

Azt is kiértjük a Miatyánkból, hogy a földi javakat az Isten kezéből vesszük, nem *abszolút jogon, felelőtlen* örökségül, hanem felelősséggel, úgy hogy ne csak nekem, hanem mindenkinek, a szegénynek is legyen meg a mindennapi kenyere.

Ha ezzel a lélekkel, a szegény szeretetével imádkozom, akkor bátran kérhetem tovább: és bocsásd meg a mi vétkeinket. Az én vétkeimet csak jócselekedeteim tudják elfeledtetni és hiába minden imádság bűnbocsánatért, ha azokkal sem teszek jót, akik arra leginkább rá vannak utalva, a szegényekkel. (I. Péter 4, 8.)

Szent Pál nyomatékosan figyelmezteti a gazdagokat, hogy a jócselekedetekben legyenek gazdagok, könnyen adakozzanak (I. Pius 6, 17-19.). Ez az egyedüli, amit a kereszténység a gazdagoktól külön elvár. Megengedi, hogy gazdagságukat használják, fényben, kényelemben éljenek, lakásukat díszítsék, tudományt, művészetet pártoljanak, minden jó és megengedett, csak ne történjék az irgalom rovására.

Hisz a társadalmi igazságosság is követeli, hogy a gazdag a szegényen segítsen. Az egyik gazdagodása nagyon sokszor a másik szegényedését idézi elő, az előkelők kényelmének a munkások egészsége

az ára. Aki Velencében járt, a muranói üvegyárakban és a buranói csipkehimzöknél, láthatta, hogy a mi üvegcsilláinkra és drága csipkéinkre mások egészségüket kénytelenek áldozni, azok sápadnak, görbednek és sorvadnak, miértünk. Ezek mostoha gyermekei a társadalomnak, de nekünk, édes testvéreink, mi értünk görnyednek és sorvadnak, nekünk is kell értük valamit tennünk.

Ez a nagy parancsa az evangéliumnak nem merül ki azzal, ha mi a szegény anyagi bajain akarunk segíteni, hanem gondjainkba kell vennünk annak lelkét is. A jeles nemzetgazdász Roscher mondja: die Seele des Armenpflege ist die Pflege des Seelen der Armen.

Bár a szegénység a lelki tökéletesség rugója lehet, légtöbbsnyire mégis nemcsak a testet nyomja, hanem ránehezedik a lélekre is, sok lelki veszedelemmel és nyomorral jár. A szegények kunyhóiban lehet találni aranyat érő szíveket, de erkölcsi züllést is. Ezek azok, akik a kultúra országútjáról leszorultak, közöttük szedi a műveletlenség, tudatlanság, az alkohol és mindenféle erkölcstelenség áldozatát. A nyomor tanyáin hihetetlen eldurvulás tárul szemünk elé, feldúlt családi élet, rendezetlen viszonyok, vadházasságok, a gyermekek elhagyatottságban, leányok el sem képzelhető veszélyeknek kitéve nőnek fel.

Félmunkát végeznénk, ha szegényeinknek csak testi nyomorúságára néznénk és nem küzdenénk a lelki nyomorúság ellen, a bűn ellen, ami annak nyomában jár. Ne mulasszuk el a jó alkalmat, ami ilyenkor kínálkozik, hisz sohasem oly fogékony az ember lelke, mint mikor jót teszünk vele. Neveljük szegényeinket tisztaságra, hygieniára, munkára, de egyúttal a lélek hygieniájára, a beszéd, gondolkodás tisztaságára, a durvaság levetésére, a családi tűzhely berendezésére, a gyermekek nevelésére, a szülők tiszteletére, a bűn kerülésére, tanítsuk bizni a Gondviselésben, vezessük őket a vallás erőforrásaihoz, imádsághoz, házassághoz, gyónáshoz, áldozáshoz. Itt mikor átlátjuk a szegény összes életkörülményeit, mikor alamizsnánk megnyitja az utat az ő szívéhez, itt van a tere a testvérnek, hogy a szegényt felemelje magához.

Orvosoljuk a szegények lelkét, öntsük bele az ő erkölcsi méltóságának öntudatát, hogy ő Isten gyermeke, a társadalomnak a többivel egyenjogú tagja, a mennyei Atya gondviselésének legelső sorban tárgya.

Mikor Jézus a szegényeknek boldogságot ígér, a gazdagok számára is van egy vigasztaló szava: annál, aki kap, még boldogabb az, aki ad. (Apost. csel. 20, 35.) A szegények gondozásával nemcsak az ő lelküket emeljük, hanem a magunk lelki nemesítését is munkáljuk.

Az érintkezés a szegénnyel, a nyomor közvetlen szemlélete mekkora mélységet, komolyságot ad életfelfogásunknak, gyengéden érzővé,

résztvevővé, a szegények ügyeinek intézése találékonnyá tesz. Az életnek, amely sokszor unalmas és céltalannak látszik, tartalmat ad. Látva a szegények életében megnyilatkozó nemes vonásokat, lehetetlen, hogy hatás nélkül maradjon ránk az ő türelmes szenvedésük, nemes megnyugvásuk és nagy bizalmuk az Isten gondviselésében.

Alamizsnát sokszor csak úgy tudunk adni, ha magunk valamiről lemondunk, magunktól valamit megtagadunk. Milyen nemességet ad a mi munkánknak, ha keresményünk egy részét, úgy mint Szent Pál (Apóst. csel. 20, 34-35.) a szegények javára fordítjuk. Az így nyújtott alamizsna annál nagyobb értékkel bír, mennél nagyobb az, amiről lemondunk és mennél derültebb, készségesebb lélekből fakad.

Így tudunk küzdeni azok ellen az erkölcsi veszedelmek ellen, amelyek a gazdagsággal járnak. Az Üdvözítő mindjárt a 8 boldogság után a gazdagság nagy veszedelmére hívja fel a figyelmet, a «boldogok a lelki szegények» után mindjárt azt halljuk: «jaj nektek gazdagok». (Lukács 6, 24.) A gazdagság az embert keményszívűvé, szeretetlenné teszi. Ezeknek a bajoknak nagy orvossága a szegénység gondozása.

A szegénygondozás elválaszthatatlanul össze van nőve a keresztyénység szellemével, tápláló gyökereit a keresztyén erkölcsstanba bocsátja. És mégis sokszor halljuk azt a követelményt, hogy gyakoroljuk a jótékonyt a vallástól elvonatkoztatva, tisztán humanitárius alapon.

Az emberi természetből, a humanitásból vett motívumok nagyon szépek és nagyon nemesek. A közös természet, az egyenlőség, testvériség, mind igaz és helyes motívum. Ezeket a keresztyén caritas nem zárja ki, sőt mind magában foglalja, de nem elégszik meg velük. Ha nekünk ezeknél még erősebb motívumaink is vannak, ha mi ember-társunkat nemcsak önmagáért, hanem az Istenért is szeretjük, annál jobb a szenvedőknek. A humanitás sohasem lesz olyan erős, mint a caritas. Humanitárius alapon lehet ünnepélyeket rendezni, mindenféle leleményes módon pénzt gyűjteni, alamizsnát, tejet kiosztani, kórházat fenntartani — de mutasson valaki egy kórházat, amelyben az ápolást állandóan, rendszeresen fizetés nélkül, nem is keresztyén caritásból, hanem nemes humanitásból látják el! Erre csak a caritas képes.

Ha valaki lelkében távol áll a keresztyéniségtől, ám tegyen jót humanizmusból. De mi a keresztyén világnézet alapján állunk, miért kapcsolnánk ki az Isten szeretetét a mi gondolkodásunkból, miért laicizálnánk a felebaráti szeretetet. Hisz a keresztyénység a legnagyobb erő, amit a szegénység bajával szembe állíthatunk és a legátfogóbb, mert a keresztyén caritas a test gondozása mellett a lélekről sem feledkezik meg, az egész embert, testet-lelket, földi és örök boldogságot

tartja szem előtt. Mi a teljes emberi és isteni szeretettel, a keresztény Caritas erejével szeretjük a szegényt és a szegények nem fognak ellene tiltakozni.

A keresztény Caritas nemcsak alamizsnát, hanem elsősorban szívet jelent. Ne hideg pénzt, kikényszerített alamizsnát vessünk a szegénynek, hanem közeledjünk hozzá személyesen meleg, érző szívvel, megbecsüléssel. A személytelenül nyújtott alamizsna csillapítja az éhséget, de nem gyógyítja a szív sebeit. Aki a szegényüggyel foglalkozik, annak nagy szívvel, természetfölötti gondolattal kell az ügyet néznie, sok türelemmel, elnézéssel, nagy lelki megbocsátással, bátorsággal, eréllyel, kitartással, önmegtágadással, gyengédséggel, anyai szeretettel kell a szegényhez közelíteni.

A szegények gondozásának még számos ethikai vonatkozása van, de ezekre a többi előadó urak már tüzetesen rámutattak, azért azokat ezúttal mellőzöm.

Azokat az ethikai vonásokat, amelyekre bátor voltam b. figyelmüket felhívni, az evangéliumnak egy elbeszélésében látom összefoglalva. A csodás gyógyhatású Bethesda-forrásnál feküdt egy szegény beteg, aki 38 év óta keresett enyhülést bajára. Akkor kellett volna a csodás erejű tóba szállnia, mikor az angyal fezavarta a vizet. Szegény mindig úgy járt, hogy mikor az angyal leszállt, hogy a vizet felzavarja, nem volt ember, aki a bénát a vízbe segítette volna; mikor lett volna ember, aki lesegítse, nem jött az angyal, hogy felzavarja a vizet. Végre jött az Üdvözítő, aki meggyógyította őt.

Hölgyeim és Uraim! aki a szegényüggyel foglalkozik, annak egy személyben embernek és angyalnak kell lennie; sem maga az ember, sem maga az angyal nem elég, emberi érzéssel és isteni szeretettel kell a szegény nyomorát enyhíteni és lelkét ápolásba venni. Ez a keresztény Caritas parancsa és boldogsága.